

Činnost archeologa Slavomila Vencle v Českém krasu

Research activity of archaeologist Slavomil Vencle in the Bohemian Karst

Jan Eigner¹

Abstract

The archaeologist Slavomil Vencle (October 18, 1936, Dlouhá Třebová – June 23, 2019, Prague) was originally focused on Neolithic stone industry, later he was interested mainly in Paleolithic and Mesolithic Archaeology. He was very active in the research of archaeological sites in the Bohemian Karst, including extensive excavations in the entrance section of the Martina Cave near Tetín and research at the Magdalenian open-air locality of Hostim – Šanův kout, near Krápníková Cave. The paper briefly reviews his research activity in the Bohemian Karst.

Počátek léta 2019 přinesl smutnou, protože definitivní zprávu ohlašující úmrtí archeologa doc. PhDr. Slavomila Vencle, DrSc. (1936–2019), pracovníka Archeologického ústavu AV ČR v Praze. Jeho život a dílo vzpomenu při různých jubileích řada příspěvků, další následují. Tato krátká sumarizace jeho výzkumné činnosti v oblasti Českého krasu jistě přesvědčí i nearcheology, že dotyčný badatel zasluhuje připomenutí na stránkách tohoto časopisu.

Venclovo „badatelské hřiště“ představovaly, s různými přesahy, celé Čechy, podstatnou roli v něm hrála i oblast Českého krasu. Slavomil Vencle si byl vědom řady výhod jeskynních výplní oproti nálezistům pod širým nebem, nejzásadnější „krasový“ výzkum však uskutečnil v 60. letech na mladopaleolitické stanici pod širým nebem, v Hostimi na Šanově koutě (tj. poblíž Krápníkové jeskyně), známé od té doby v evropské literatuře mj. díky zachycení půdorysu stanu i řadou rytin na břidlicových deskách. O dekádu později vedl archeologické práce v jeskyni Martina u Tetína, poskytnuvši vzácnou příležitost zkoumat staršími výkopy neporušenou dutinu. V 70. letech došlo i k důležitým objevům mj. v Sisyfově propasti na Tobolském vrchu a na dalších místech, kde se namnoze zjistily pozůstatky funerálních i sídlištních aktivit, v běžné zemědělské krajině obtížně čitelné či setřelé.

Zvláště od objevu jeskyně Martina (17. 7. 1975) Sl. Vencle úzce spolupracoval s místními jeskyňáři. Výzkum vstupního portálu započal záchranným výzkumem hned v roce 1975 a pokračoval podrobnou a hlubokou sondáží až do léta 1978, tedy ještě před vznikem České speleologické společnosti. Jeskyňáři, kteří se Sl. Venclem nejčastěji spolupracovali (R. Dufek, P. Kohout, A. Komaško, P. Zajíček, a další) se po vzniku České speleologické společnosti (12. 12. 1978) rozdělili do základních organizací Tetín a Zlatý kůň. Spolupráce ale pokračovala i v dalších letech s oběma skupinami, a to až do 80. let. Někteří z mladých pomocníků při výzkumu uvedené jeskyně později vystudovali příbuzné obory, třeba geolog K. Žák vzpomíná na nekončící prosévání před Martinou a nejjednodušší diskuze ke zdolávání karbonátem prosycených úseků. Na práci v sondě ve vstupu jeskyně se podílel i pozdější inženýrský geolog a hydrogeolog J. Chalupa, z dalších jeskyňářských spolupracovníků dokončil studium geologie ještě P. Zajíček.

S pisatelem těchto řádků Vencle o krasu mnohokrát hovořil, nejen v souvislosti s Hostimí a nutností zpracování jím zkoumaných lokalit těsně za v. okrajem CHKO (Řevnice: mladý paleolit a neolit; Zadní Třebaň: střední paleolit). Upozorňoval na neprozkoupané výplně ně-

Obr. 1. Slavomil Vencle (zcela vpravo) hovoří k účastníkům archeologické exkurze pro jeskyňáře v roce 1979. Foto V. Lysenko.

Fig. 1. Slavomil Vencle (standing completely on the right) talking to participants of an archaeological field trip for cavers organized in 1979. Photo by V. Lysenko.

kterých jeskyní (ten list se začervenenými názvy a souřadnicemi opatruji) a v posledních letech se vracel k vyhodnocení svých krasových akcí. Udržování kontaktů s bývalými spolupracovníky se projevilo během telefonátu asi před dvěma lety. Seděl jsem zrovna v pracovně svého učitele „v domečku“, v Archeologickém ústavu na Malé Straně, když na druhém konci telefonu někdo vzpomínal na 60. léta v Hostimi. Pan docent poslouchal a jen jednou opravil: „Ne ne, mé jméno je Slavomil, ne Slavomír, já mám radši válku než mír.“ Nedo- zřím se už, jestli volající pochopil narážku na Venclovův hluboký zájem o fenomén válečnictví (viz např. monografie *Otázky poznání vojenství v archeologii. Archeologické studijní materiály 14. Praha 1984*).

Můžeme jen konstatovat, že docent Slavomil Vencle, tento dů- kladný a kritický vědec, stejně jako milý, laskavý člověk, zanechal v Českém krasu trvalou stopu k poznání minulosti od paleolitu po středověk.

Přehled činnosti v Českém krasu

Připojený seznam průzkumů a výzkumů nezahrnuje Venclovu čin- nost zaměřenou na studium a revizi starších výzkumů. V pojedna- ném území se týkala lokalit Hostim, Krápníková jeskyně v Šanově

¹ Národní muzeum, Václavské náměstí 1700/68, 110 00 Praha 1 – Nové Město; jan_eigner@nm.cz

Poděkování: Za doplňky a připomínky vděčím dr. N. Venclové a dr. K. Žákoví.

Český kras (Beroun), 45 (2019), 74–75, 1 obr.

© Muzeum Českého krasu, p. o., Beroun

ISSN 1211-1643

ISBN 978-80-87708-13-2

Koutě (nepublikováno); Svatý Jan pod Skalou, jeskyně Na průchodě (VENCL 1971); Tetín, jeskyně Koda (VENCL 1978) a neolitických nálezu ze Srbska i Tetína (VENCL 1961).

Sl. Vencl posuzoval kromě toho nálezy (střední paleolit ?/), lidské pozůstatky z období knovízské kultury: VENCL 1981a) P. Zajčka z Uzávěrové jeskyně (k. ú. Korno), keramiku doby bronzové a halštatské od A. Komaška z jeskyně U včel a Včelí (k. ú. Tetín, nepublikováno) a středohradištní keramické zlomky získané F. Proškem na Kotýzu (k. ú. Tmaň, archiv Archeologického ústavu v Praze).

Terénní výzkumy a dohledy

Seznam výzkumů a jejich datování (abecedně), rok výzkumu; hlavní publikace

Hostim, Šanův kout, mladší fáze mladého paleolitu (magdalénien), výzkum 1963–1969; VENCL (1995);
 Hostim, Krápníková jeskyně v Šanově koutě, dokumentace nálezu lidské lebky v chodbě Příkrá s J. Fridrichem a E. Vlčkem 1966; nepublikováno;
 Hostim, poloha Šanův kout III, mladý paleolit (magdalénien ?), mezolit, sběry 1964–1969; VENCL (1970);
 Kosoř, plocha pískovny v poloze Nad Staňkovkou, střední paleolit, mezolit (?), neolit, povrchový průzkum 1968–1972 a 2000; VENCL (1973);
 Praha-Radotín, osídlení od středního paleolitu po časný eneolit, povrchový průzkum 1967–2003; VENCL (1970, 1971);
 Srbsko, abri na Doutháči, novověká keramika, sondáž S. Vencl, A. Komaško 1976; nepublikováno;
 Tetín, sedlo nad Kodskou vyvěračkou, mezolit, neolit, sběry 1962–1964; VENCL (1970);
 Tetín, jeskyně na hradní ostrožně, ojedinělé raně a vrcholně středověké střepy, dokumentace 1972; VENCL (1975);
 Tetín, jeskyně Martina, epizodické sídelní aktivity (a neolitický pohřeb) od mladého/pozdního paleolitu přes mezolit, neolit, eneolit po střední dobu bronzovou, sondáž 1975–1976, 1978, 1982; VENCL (1996), VENCL et al. (2009).
 Tetín, jeskyně Bišilu, nálezy kultury s lineární keramikou a únětické, raného a vrcholného středověku, sondáž ve vchodu jeskyně 1976; VENCL (1977, 1981b);
 Tetín, Sisyfova propast, lidské pozůstatky a stopy pravěkých aktivit v neolitu a době bronzové, archeologický dohled 1974–1976; VENCL et al. (v přípravě);
 Tetín, Závrť s mastným flekem, keramika střední doby hradištní, sondáž 1982; VENCL (2015);
 Tetín, V Rovínách, sběry valounové kamenné industrie; nepublikováno;
 Tobolka, Huťovo abri, pravěká a novověká keramika, dokumentace průzkumu P. Kohouta 1978; nepublikováno (nálezová zpráva v archivu Archeologického ústavu v Praze);
 Tetín, převis V Domášově (jeskyně Domášov), pravěká a středověká keramika (a lidská čelist), sondáž v místě průzkumu P. Kohouta 1976, nepublikováno (nálezová zpráva v archivu Archeologického ústavu v Praze).

Vybraná literatura

VENCL S. (1961): Studie o šareckém typu. – *Sborník Národního muzea v Praze. A-Historie*, 15: 93–140. Praha.
 VENCL S. (1968): *Pravěké osídlení Českého krasu*. – Nepublikovaná zpráva, Okresní muzeum Beroun, uložení Archiv Muzea Českého krasu v Berouně.

VENCL S. (1970): Mesolitické osídlení Českého krasu. – *Archeologické rozhledy*, XXII, 6: 643–657, 739.
 VENCL S. (1971): Několik paleolitických lokalit z Čech. – *Archeologické rozhledy*, XXIII: 649–668.
 VENCL S. (1973): Kosoř, o. Praha-západ. – *Výzkumy v Čechách*, 1970: 51. Praha.
 VENCL S. (1975): Tetín, okr. Beroun. – *Výzkumy v Čechách*, 1972: 174. Praha.
 VENCL S. (1977): Tetín, okr. Beroun. – *Výzkumy v Čechách*, 1974: 215. Praha.
 VENCL S. (1978): Soubor neobvyklé keramiky z jeskyně Kody v Tetíně. – *Archeologické rozhledy*, 30: 535–546, 595.
 VENCL S. (1981a): Pozůstatky ubité ženy kultury knovízské v jeskyni Uzávěrové v Českém krasu. – *Archeologické rozhledy*, 33: 553–555.
 VENCL S. (1981b): Tetín, okr. Beroun. – *Výzkumy v Čechách*, 1976–77: 141. Praha.
 VENCL S. (1995): Hostim. Magdalenian in Bohemia. – *Památky archeologické – Supplementum*, 4: 1–264. Praha.
 VENCL S. (1996): Archeologický výzkum jeskyně Martina. – In: *Tetín historický a speleologický*, L. PECKA, R. ŽIVOR (eds.), *Knihovna České speleologické společnosti*, 30: 63–67. Česká speleologická společnost. Praha. Pozn: neautorizovaný text, přesné a detailní informace poskytuje článek VENCL et al. (2009).
 VENCL S. (2015): Nález zásobnic ze střední doby hradištní u závrtu ZMF (Tetín, okr. Beroun). – *Archeologie ve středních Čechách*, 19: 263–269.
 VENCL S., BENEŠ J., BLAJEROVÁ M., OPRAVIL E., PEŠKE L., SVĚTLÍK I. (2009): Pravěké osídlení jeskyně Martina (Tetín, okr. Beroun). – *Památky archeologické*, 100: 5–48.
 VENCL S. et al. (v přípravě): Pravěké nálezy ze Sisyfovy propasti (Tetín, okres Beroun).